

Hegedüs Marietta:

Spanyolország könyvtári rendszere

I. Spanyolországról röviden

Az 504 782 km² alapterületen fekvő alkotmányos monarchiát az Ibériai-félszigeten kb. 45 millióan lakják. Uralkodója I. János Károly. Az ország államnyelve a kasztíliai (spanyol), de hivatalos nyelvként beszélik a tartományokban a katalánt, a baszkot és a galíciait, továbbá használják az asztúriait, az aragóniaiakat és az okcitánt.

Az állam 17 autonóm közösségre, 50 tartományra és kb. 8000 helyi önkormányzatra oszlik. A két észak-afrikai város, Ceuta és Melilla egyszerre autonóm város és önkormányzat. A legtöbb autonóm közösségben vannak bizonyos közigazgatási funkciói a *comarca* nevű területi egységnek, amely a tartománynál kisebb, de általában több önkormányzattól áll, így az egykori magyar járásokhoz hasonlítható.

Az autonóm közösségek és városok saját törvényekkel és több-kevesebb önállósággal kormányozhatják magukat. Az alkotmányt 1978-ban vezették be, 1986. január 1-én pedig Spanyolország csatlakozott az Európai Unióhoz.

II. Könyvtári hálózat vagy könyvtárosok kooperációja?

A könyvtári hálózat olyan könyvtárközi együttműködés, melyben hatékonyan megvalósulhat – a földrajzi közelségnek is köszönhetően – a technikai eszközök, az anyagi, információs és humán erőforrások megosztása a minél jobb szolgáltatás biztosítása érdekében. Miközben ez viszonylagosan intézményesített forma, melynek szükséges része egy koordináló központi könyvtár, létezik más forma is anélkül, hogy ebben a hálózatban gondolkodnánk.

A könyvtárosok kooperációja a központi könyvtár mindenre kiterjedő irányítása nélkül képzeleli el a szolgáltatások fejlesztését, mégis feltételez bizonyos könyvtárak közti hierarchiát a koordinációban és a kommunikációban.

A könyvtárak országos körű feladatai és szolgáltatásai (mint például a tervezés, működtetés, a tanácsadás, országos gyűjtemények kialakítása, közös katalógusok létrehozása, személyi és tárgyi feltételek és az információcsere biztosítása) nem mindig állami jellegűek, dacára annak, hogy az állam nyújtja a legnagyobb segítséget. A támogatásra azonban szükség van, hiszen a könyvtári infrastruktúra meglehetősen drága.

A spanyol könyvtári rendszer bonyolultságát jelzi, hogy alkalmazza mindkét együttműködési formát: intézményi háttere van a központosításnak, és egyidejűleg lehetővé teszi a tartományi autonómián keresztül a kevésbé centralizált működést.

III. A spanyol könyvtári rendszer¹ jogszabályi háttere

A spanyol könyvtári törvényalkotás nagy átalakuláson ment keresztül az autonómiák függetlenségének megszilárdításával. A törvényalkotás megújult, sőt, leegyszerűsödött, azon kívül rendeletek sora jött létre, melyek révén számos kompetencia áthelyeződött az autonóm tartományokhoz. Lehetővé vált, hogy maguk a tartományok diktálják saját törvényhozó intézkedéseiket a könyvtáraik számára, és több együttműködési egyezményt írtak alá a központi vezetés és a tartományok között.

A spanyol könyvtári szerveződés eredetét illetően 1835-re nyúlhatunk vissza, Mendizabal² bukásáig, mely lehetővé tette, hogy két évvel később tudományos és művészeti bizottságokat hozzanak létre a nem bejegyzett történelmi jellegű javak összeírására, továbbá irattárakat és könyvtárakat létesítettek ezek elhelyezésére. Néhány évvel később (1856-ban) szakmai testületet alapítottak a könyvtári és levéltári állomány gondozására.

1858-ban formálisan létrejött a spanyol könyvtári szervezet. 1901-óta létezett az Állami Könyvtárak Szabályzata, mely 1989-90-ig volt érvényben. Ebben az időszakban a köztársaság mozgalmi eszközölték ki – többek között – a népkönyvtárak megalapítását és azok fejlesztését (1931-1939 között).

A polgárháború lezárásával – 1939-ben – létrejött a Könyvtárak és Levéltárak Főosztálya és a Nemzeti Olvasószolgálat.

III. 1. Az aktuális könyvtári szervezet

A könyvtárak hivatali szervezete Spanyolországban szükségszerűen függ az ország politikai-hivatali struktúrájától. Az alkotmányos korszakig a könyvtári rendszer centralizált volt, de a spanyol alkotmány 1978-tól módosítást hozott a könyvtári szervezetet illetően a decentralizáció irányába.

Különbséget kell tenni az állami és az autonómiákhoz kötődő szervezetek között, melyhez a kiindulópontot az alkotmány 148. és 149. cikkelyében találjuk.

A 148. cikkely kimondja, hogy az autonóm tartományok hatásköre kiterjed a múzeumokra, a könyvtárakra és zenekonzervatóriumokra.

A 149. cikkely az államnak kizárólagos kompetenciát ad a spanyol kulturális örökség védelmét illetően a javak exportja és széthordása elkerülésére, valamint felügyeleti jogot ad az álla-

¹ A szakkifejezések szó szerinti fordítása nem adja vissza az eredeti jelentést, ezért azokat spanyolul a lábjegyzetben közlöm.

Sistemas bibliotecarios españoles

² Juan Alvarez don, spanyol pénzügyminiszter, született Cádizban 1790 körül, meghalt Madridban 1853. nov. 3. Már 1820 óta Canga-Arguellas minisztert támogatta pénzügyi tervei kivételében, s ennek bukásakor (1823) Angliába menekült, ahol néhány angol kapitalista az adósok börtönébe záratta. 1835-ben visszatért Spanyolországba, ahol 1837-ig kétszer volt pénzügyminiszter, de nem tudta az államháztartást rendezni s ezért lemondott. 1844-ben Espartero újra rábízta a pénzügyi tárcát; de ennek bukása után ismét kénytelen volt menekülni, s csak 1848-ban tért vissza, és a szabadelvűek egyik vezére lett.

mi múzeumok, könyvtárak és levéltárak felett, figyelembe véve, hogy az autonóm tartományok jogköre nem csorbulhat.

Ezeket a cikkelyeket a tartományi alaptörvényekkel együtt kell figyelembe venni olyan egyezmények megalkotásában, melyek a hatáskörök átruházásáról szólnak. Az így elfogadott törvények és megállapodások következtében az autonóm tartományok gyakorolhatják jogaikat, és nem csupán végrehajtják, hanem a különböző rangú szabályokat maguk alakíthatják saját könyvtári rendszerükről.

III. 1. 1 Az állami fennhatóságú szervezet

A spanyol történelmi tulajdonjog előírásai szerint maguk a könyvtárak hozták létre a spanyol könyvtári rendszert, mely az 582/89-es rendelet szerint valósult meg, és amely jóváhagyta az Állami Közkönyvtárak Szabályzatát. A rendszer, mint a könyvtári együttműködés speciális eszköze, a Nemzeti Könyvtár irányítása alatt áll, részét képezik továbbá az állami közkönyvtárak, az állami vagy magán intézmények könyvtári hálózatai, és azon speciális gyűjtőkörű könyvtárak, melyek csatlakozását a Kulturális Minisztériummal kötött egyezmény legitimálta.

Megalakult a Könyvtárakat Felügyelő Tanács³, mint a rendszerbe integrálódó könyvtárak együttműködésének szakmai szerve.

Az állami szervezet a Kulturális Minisztériumon keresztül vállalkozott a könyvtárakra vonatkozó feladatok megvalósítására, és a minisztériumon belül kompetens szerv lett a Könyves Főosztály, a Levéltárak és Könyvtárak Főosztálya⁴.

III. 1. 2. A tartományi fennhatóságú szervezet

A tartományi szervezet kialakításának három fokozatát különböztethetjük meg.

1. szint: Preautonómia

A tartományi autonómia megalakulásának előzetes szintje olyan széles körű folyamatot jelent, mely során a kompetenciák az államtól a preautonóm intézményekhez helyeződnek át. Mindez kiterjed az Olvasás Nemzeti Központjához⁵ kötődő feladatokra, különösen azokra, melyek informálják az új könyvtárak létrejöttéről, vagy a szolgáltatásaik bővítéséről.

2. szint: Autonómia

Ez az a szakasz, melyben kidolgozzák a tartományi alaptörvényeket, és az autonóm tartományok kizárólagos feladatokat vállalnak a könyvtári ügyekben, mint pl.:

- azoknak a tartományoknak a bevonása, melyek az 1. szinten nem vettek részt,
- azoknak a tartományoknak a támogatása, melyek részt vettek az 1. szinten is,
- az 1. szinten résztvevők jogkörének bővítése.

³ Consejo regulador de Bibliotecas

⁴ Dirección general del Libro, Archivos y Bibliotecas

⁵ Centro Nacional de Lectura

3. szint: Az önálló tartományi törvénykezés

Az autonóm törvényhozás szakaszában a tartományok már megfogalmazhatják saját könyvtári szabályzatukat. Jó példa erre Galícia, ahol a könyvtári törvény (14/89) alapján több könyvtári szervezetet hoztak létre, pl. el Consello de Bibliotecas néven tanácsadó szolgálatot.

III. 2. Könyvtári Együtműködési Tanács⁶

2008. március 11-13-a között Jácaban a város, Aragónia tartomány kormányzata, a Kulturális Minisztérium és az autonóm tartományok közreműködésével létrejött a Könyvtári Együtműködési Tanács, melynek működéséhez a jogszabályi keretet az 1572/2007-es királyi rendelet biztosította.

Az együtműködés főbb feladatai között szerepelt az állami tulajdonban lévő könyvtárak rendszerének integrálása a spanyol könyvtári struktúrába, a könyvtárosok képzésének támogatása, valamint a könyvtári szolgáltatások javításának érdekében újabb projektek kidolgozása és koordinálása.

A Tanács intézkedéseit négy különböző szinten lévő szervei hozzák, melyek a következők:

- plenáris
- állandó bizottságok
- technikai bizottságok
- munkacsoportok

A plenáris ülésen tárgyalják mindazokkal a könyvtárakkal kapcsolatos kérdéseket, melyek együtműködést igényelnek. Ezen a fórumon az alábbi hatóságok képviselői vesznek részt:

- Kulturális Minisztérium
- Spanyol Nemzeti Könyvtár
- Oktatási, Szociális és Sport Minisztérium
- Egyetemi Tanács
- az autonóm tartományok
- helyi hatóságok
- magánjogi személyek
- a REBIUN elnöke

A technikai bizottságok felelősek a nemzeti és regionális könyvtárak, a nyilvános könyvtárak, az iskolai könyvtárak, az egyetemi könyvtárak valamint a szakkönyvtárak működésének összehangolásáért.

⁶ Consejo de Cooperación Bibliotecaria

Az Együttműködési Tanács 15 munkacsoportban dolgozik, melyek foglalkoznak többek között a katalógizálás szabványosításával, a köteles példányok és a digitális gyűjtemények kérdésével, a könyvtárügyi jogi szabályozásával valamint, a spanyol könyvtárak statisztikáival.⁷

III. 3. A könyvtári kihasználtság⁸

A könyvtári rendszer (szövevényei és sokszínűsége ellenére) működése – a statisztikák tükrében – hatékonynak mondható. Spanyolországban 2007-ben 4937 nyilvános könyvtár nyújtotta szolgáltatásait a 46 157 822 lakosnak. A spanyol népesség 97%-a él könyvtári szolgáltatással ellátott településen. A spanyol nyilvános könyvtárak 2007-ben 5 133 151 dokumentumot szereztek be (mely 29%-kal több mint 2006-ban), megvalósítottak 52 925 384 kölcsönzést és 90 488 686 látogatót fogadtak.⁹ A fejlődést egy hatékony könyvtári politika tette lehetővé.

IV. A spanyol könyvtári intézményrendszeréről

A struktúrában kétféle szerv létezik: a technikai-adminisztrációs és a tanácsadói, ez utóbbit legegyszerűbben Könyvtári Tanácsnak nevezik. A könyvtáros központok piramishoz hasonló rendszerbe tömörülnek, melynek csúcán álló könyvtár, a rendszer feje, jellemzően központosított feladatokat lát el (regionális bibliográfiai tételek gyűjtése és gondozása, bibliográfia készítése a tartományi katalógusokból).

IV. 1. A Nemzeti könyvtár – Madrid

Az intézményt 1712-ben alapították, korábban királyi könyvtárként működött. Ma a legnagyobb könyvtár az országban mintegy 4 millió példányos gyűjteményével.

IV. 2. Egyetemi könyvtárak

Az egyetemi könyvtárak hálózata a REBIUN, melynek elnöke képviseli a szakmai bizottságokban az intézményeket. Az alábbi felsorolás az ország tartományaiban és a két autonóm városban működő egyetemi könyvtárak számát mutatja:

⁷ A Tanács idej, 2009. évi ülését Córdobában tartotta február 12-13-a között.

⁸ <http://www.mcu.es/bibliotecas/index.html>

⁹ A statisztika a Kulturális Minisztérium és az Autonóm Tartományok közreműködésével készült az ISO 2789-es szabvány alapján.

Andalúzia: 11	Kantábria: 1	Extremadúra: 1	Murcia: 3
Aragónia: 1	Kasztília-La Mancha: 1	Galícia: 3	Navarra: 3
Asztúria: 1	Kasztília és León: 6	La Rioja: 1	Baszkföld: 2
Baleár-szigetek: 1	Katalónia: 11	Madrid: 15	Valencia: 5
Kanári-szigetek: 2	Ceuta: 1	Melilla: 1	

V. Jelentősebb országos gyűjtőkörű tudományos és közkönyvtárak, különgyűjtemények, szakmai szervezetek

V. 1. Parlamenti könyvtár¹⁰

Spanyolországban a modern parlamentarizmus kezdete Franco 1975-ben bekövetkezett halála, a diktatúra bukása utánra tehető. Az új alkotmány elfogadása (1978) és a társadalmi-gazdasági megállapodások¹¹ megkötése után a kongresszus egyre inkább visszaszerezte korábbi funkcióját, és a működésében még 1923-ban felfüggesztett szenátus is ismét elkezdte munkáját. Az intenzív parlamenti tevékenység információigénye erőteljesen felvetette a törvényhozást kiszolgáló dokumentációs és információs szervezet kialakításának kérdését.

Mind az alsóházként működő kongresszus, mind a felsőház szerepét betöltő szenátus már a 19. század elejétől önálló könyvtárral és archívummal rendelkezett. Az 1982-ben, illetve 1983-ban létrehozott Tanulmányi és Dokumentációs Igazgatóságok ezekre a már meglévő intézményekre épültek. Mindkét igazgatóság a parlamenti apparátus szerves részeként működik, alapfeladata a törvényhozással és a képvisellettel kapcsolatos munkához szükséges dokumentumok, információk és tanulmányok szolgáltatása a képviselők és szenátorok, szakértők, a parlamenti csoportok és bizottságok, valamint az apparátus tagjai számára.

Az igazgatóságok szervezeti egységei: Könyvtár; Levéltár; Dokumentáció; Európai Közösség és Összehasonlító Jog; Tanulmányok Részlege; Autonóm Közösségek Dokumentációs Részlege; Kiadványok Részlege.

A tájékoztató munkát az alábbi adatbázisok segítik: a CALEX (1983-tól működik) a tartományi jogszabályok, az ALCA (1992) a parlamenti dokumentumok adatbázisa. A CALEX-ban megtalálhatók az autonóm közösségeket bármilyen vonatkozásban érintő országos szintű jogszabályok, a közösségek saját jogszabályai 1983-tól, törvényei 1983 előtről és a spanyol alkotmánybíróságnak a tartományokat érintő döntései. Az ALCA a 17 egykamarás tartományi törvényhozás parlamenti dokumentumait (törvényjavaslatok, jegyzőkönyvek, bizottsági ülések naplói, interpellációk és kérdések stb.) tartalmazza. Mindkét adatbázis a dokumentumokra vonatkozó referenciákat foglalja magában; a gyors keresést az egyes tételekhez rendelt megfelelő EUROVOC-kategóriák (nyugat-európai parlamentek többnyelvű tezaurusza) teszik lehetővé.

¹⁰ KOVÁCS Emőke: Spanyolország könyvtárügyéről. In: Könyvtári Figyelő. 1993. 1. szám.

¹¹ Moncloa-paktumok, 1977

Az autonóm közösségek vonatkozásában nyújtott szolgáltatások sajátosságai és nehézségei közé tartozik, hogy a tartományi választásokat eltérő időpontokban tartják, így az egyes ciklusok és képviselői mandátumok különböző periódusokra esnek. Speciális jelleget kölcsönöz a nyelvi sokszínűség; egyes közösségek (pl. Galícia, Baszkföld, Katalónia, Valencia) saját nyelvükön publikálják jogszabályaikat és parlamenti dokumentumaikat, amelyek az adatbázisokba már spanyol hivatkozásokkal kerülnek be.

A spanyol parlamenti könyvtárak (igazgatóságok) nem nyilvános intézmények. A felhasználói kört elsősorban a képviselők és a szenátorok, munkatársaik és szakértőik, valamint a parlamenti apparátus dolgozói alkotják. Rajtuk kívül más, elsősorban információszolgáltató közintézmények esetenként szintén igénybe vehetik a szolgáltatásokat. A nyilvánosság köréből egyetemi hallgatók és oktatók, tudományos kutatók, minisztériumi dolgozók, újságírók kaphatnak még meghatározott időre (legfeljebb egy hónapra) szóló belépési és használói jogosítványt a könyvtárba és az archívumba, ha olyan dokumentumokra van szükségük, amelyekhez más közgyűjteményekben nem férhetnek hozzá. A parlamenti könyvtár zártsága tehát Spanyolországban sem érvényesül maradéktalanul

V.2. Orvosi Információs és Dokumentációs Intézet¹²

Az Orvosi Információs és Dokumentációs Intézet a Társadalomtudományi Intézettel együtt az Országos Kutatási Tanácshoz tartozik, mely az OMIKK-hoz hasonló szerepet tölt be. Sokrétű tevékenységét a következő területeken fejti ki:

- fenntartja a tudományos és műszaki könyvtárat
- adatbázis-építést folytat különböző műszaki szakterületeken, az adatbázisokat 1991 óta CD-ROM-on is kiadja
- online keresést folytat külföldi adatbázisokból
- helyet ad a Revista Española c. könyvtártudományi szakfolyóirat szerkesztőségének
- terminológiai csoportot működtet (a műszaki terminológiával kapcsolatosan)
- megrendelésre fordításokat készít
- kiemelten gyűjti és dokumentálja a vízügyi szakirodalom halászatra vonatkozó részét, mivel az a népélelmezés alapja

V. 3. Latin-Amerikai Együttműködési Intézet¹³ könyvtára

A könyvtár elsődleges feladata, hogy kiszolgálja a fenntartó anyaintézet kutató személyzetét a hispán irodalomról való (a latin-amerikai és afrikai spanyol nyelvű irodalmat is beleértve) bibliográfiai tájékoztatással, elsősorban a társadalomtudományok területéről. Jelentős kiadói tevékenységet is ellát. Kiadványaikkal és főlőspéldányaikkal 700 külföldi cserepartnerrel,

12 Instituto de Información y Documentación en Ciencia y Tecnología (ICYT)

13 Instituto de Cooperación Iberoamericana

Magyarországról pl. az MTA-val, az ELTE és az SZTE spanyol tanszékével állnak cserekapcsolatban.

V. 4. A madridi királyi palota könyvtára

1760-ban alapított gyűjtemény, mely sok értékes 16. századi kéziratot és egyéb ritkaságot őriz.

V. 5. El Escorial könyvtára

Az impozáns szürke El Escorial palota Madridtól északnyugatra, a Sierra de Guadarrama lábánál fekszik. 1563 és 1584 között épült Szent Lőrinc tiszteletére. A 40 000 kötetet számláló gyűjtemény magába foglalja II. Fülöp könyvtárát. Az értékes kéziratok közt találjuk X. (Bölcs) Alfonz egyik versét is. A 16. századi mennyezetfreskókat Tibaldi készítette.

V. 6. A toledói katedrális archívuma és könyvtára

3000, a 8-9. századból származó kézirata és több mint 10 000 db 11. századi dokumentuma nevezetes.

V. 7. Katalónia könyvtára¹⁴

A barcelonai nemzeti könyvtárnak tekintett intézményt a 20. század elején hozták létre. A könyvtár állományát a Franco-diktatúra alatt szétzilálták, a régi katalán nyelvű könyveket ki dobatták, céduláikat a katalógusokból eltüntették. Időközben ezt az állományrészt pótolták. Állománya ma 1 milliós. A feldolgozva kapott könyvek őrzésén kívül kölcsönzést is folytatnak. A könyvek számítógépes adatbázisát a bibliográfiai intézettől kapott rekordokból építik, itt csupán a raktári jelzeteket rendelik a tételekhez.

A könyvtárban található egy egyedülálló különgyűjtemény is, a Cervantes-gyűjtemény, melyet a régi, ritka könyvek tárában kezelnek, benne a világ összes országából származó Cervantes-kiadások megtalálhatók. Csak Magyarországról 20 különböző kiadású kötet lelhető fel a múlt század végétől kezdve századunk ötvenes évéig.

¹⁴ Biblioteca de Catalunya

VI. Virtuális állományok

2009-ben a Kulturális Minisztérium létrehozta a Történelmi Sajtó Virtuális Könyvtárát, hogy minden kutató és érdeklődő ingyen és könnyen hozzáférhessen azokhoz a hírlapokhoz és folyóiratokhoz, amelyek az országban a 18. századtól kezdve megjelentek.

A Miguel de Cervantes Virtuális Könyvtár közreműködésével indult egy internetes portál, mely elsőként a Nemzeti Könyvtár birtokában lévő, az arany század idejéből származó 116 színpadi mű kéziratát mutatta be. A portál a spanyol színház alapvető hivatkozási helye kíván lenni, különösen a szöveges források ellenőrzését illetően, e célból a Nemzeti Könyvtárban őrzött példányok digitalizált másolatait kínálja. A művek eredeti példányai több gyűjtemény egyesülésének köszönhetően maradtak fenn. A drámák szövegén kívül szabadon hozzáférhető rajta a gyakran nehezen elérhető könyvjegyzékek és mutatók is. A Nemzeti Könyvtár gazdag drámairodalmi gyűjteménye mintegy 11 ezer darabból áll, amelyekből kétezer az arany század irodalmának része.

Az Európai Könyvtár egyetlen belépési pontról¹⁵ teszi elérhetővé az európai nemzeti könyvtárak forrásait. A felhasználók egyidejűleg több könyvtárban és az összegyűjtött adatok központi indexében is tudnak keresni. A találatok között lehetnek digitalizált és nem digitalizált dokumentumok, típusukat tekintve könyvek, folyóiratok, audiovizuális anyagok stb. A portálon valamennyi olyan európai ország nyelve megtalálható, amelynek kereshető állománya van

Az Európai Könyvtár projekt 2001–2004 között az Európai Bizottság 5. keretprogramja finanszírozásával valósult meg. 2001-ben nyolc ország nemzeti könyvtárai (Finnország, Németország, Hollandia, Portugália, Szlovénia, Svájc és az Egyesült Királyság nemzeti könyvtára, valamint Olaszországból a firenzei és a római könyvtár) és az Európai Nemzeti Könyvtárak Konferenciája indította „Az Európai Könyvtár: kapu az európai tudáshoz” néven. A programhoz 2007 végén csatlakozott Belgium, Görögország, Izland, Írország, Liechtenstein, Luxemburg, Norvégia, Spanyolország és Svédország.

VII. Összegzés

A fentiekből kiolvasható, hogy a spanyol könyvtári rendszer összetettebb a hazainál. A tartományi rendelkezések egymástól eltérő működtetési és szervezési megoldásokat vázolnak, melyeket a Kulturális Minisztérium által irányított állami hatóságok fognak egybe.

A magyar nyelvű szakirodalom hiányos és jórészt idejét múlt – főként az iskolai könyvtárak működésével kapcsolatban –, így a *Tudás Alapítvány* biztosította szakmai tanulmányút lehetőséget kínál az ismereteink aktualizálására.

¹⁵ www.EuropeanLibrary.org

BIBLIOGRÁFIA

HERNÁNDEZ, Nuria: Der Faden der Ariadne = Bibliotheksdienst. (ford. Drobinoha Angéla) 1995. 3. sz. 482–487. p. Raktári szám: P 1300 Ref.

http://w3.oszk.hu/manscr/wwwi32.exe/%5Bin=refl.in%5D/?95/301*22767 (2009. 10.10.)

KOVÁCS Emőke: Spanyolország könyvtárügyéről. In: Könyvtári Figyelő. 1993. 1. szám

http://epa.oszk.hu/00100/00143/00005/kovacs_h.html (2009. 10. 10.)

KARDOS Krisztina: Az angol és a spanyol parlamenti könyvtárak szervezete és tájékoztató szolgáltatásai. In: TMT. 1996. 2. szám.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2198&issue_id=74 (2009. 10. 10.)

MEULEN, van der Eric: The European Library – history, technique and user expectations. In: TMT. 2008. 8. szám.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4962&issue_id=496 (2009. 10. 10.)

<http://www.culture.hu/main.php?folderID=887&articleID=283238&ctag=articlelist&iid=1>
(2009. 10. 10.)

http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=virtualis_folyoirat_es_hirlaptar_nyilt_spanyolorszagban (2009. 10. 10.)

<http://html.rincondelvago.com/organizacion-bibliotecaria-espanola-y-sistema-espanol-de-bibliotecas.html> (2009. 10. 10.)

<http://www.fundaciongsr.es/bp/bp03.htm> (2009. 10. 10.)

<http://www.mcu.es/bibliotecas/index.html> (2009. 10. 10.)

<http://www.bibliotecaspublicas.info/> (2009. 10. 10.)

<http://www.absysnet.com/recursos/reccatalogos.html> (2009. 10. 10.)